Північне море штормило. Сяяло сонце, на чистому небі не було ні хмаринки, а вітер кошлатив темно-сіру поверхню неозорих вод, зганяючи отари білих баранців. Ростислав Микитюк любив спостерігати мінливу стихію, годинами простоював на кормі, тримаючись руками за перила. Веселий туристський корабель "Клавдія Єланська" завзято крояв хвилі, але бічної хитавиці погасити не вдавалось, і палуба нагадувала розгойдану колиску.

Різкий жіночий скрик примусив Микитюка обернутись. Просто на нього з піднятого краю палуби, немов з гірки, штовхнуло молоду жінку — поли її блакитного плаща лопотіли на вітрі, обличчя було охоплене страхом. Ростислав розкинув руки, і вона опинилася в його обіймах.

— Ох, вибачте, — зніяковіла, — якби не ви…

— Нічого, добре, що не вдарились.

Відчувши у своїх руках пругке жіноче тіло, пройнявся радісним хвилюванням. Здивувало тільки, що на її лиці промайнула гримаса болю. Ця комічна ситуація мусила б викликати сміх, і Ростислав усміхався, а жінка скривилась, пересилюючи біль.

— Що з вами?

— Та… пусте. Мозоль.

Присіла на лавочку, скинула лівий черевик і почала злегка погладжувати ступню.

— Він мені так дошкуляє, що хоч плач, — поглянула на Ростислава трішечки знічено, немовби пробачалася. — Особливо на екскурсіях.

— Ну, та це ж не смертельно. — Ростислав мимоволі милувався її гарною постаттю. — От у ленінградки стан загрозливий…

— Я чула, як по радіо викликали лікарів. Здається, ви теж медик?

— Ну, не зовсім, але…

Подумки здивувався: він хвилюється в присутності цієї звичайної жінки! Хоча… Може, вона саме ота, на яку підсвідомо очікував протягом довгих років, сповнених сумнівів і вагань?

Дивився на неї радісними очима, і все в ній подобалось: і як взуває черевичок, і контури тіла під блакитним плащиком, і трішечки примхливі губи, і пасмо русявого волосся, що вибилося з-під синього капелюшка.

— І як це з нею трапилось?

Вона підвелася, але знову не встояла на хиткій палубі, Ростислав змушений був підтримувати її впродовж усієї прогулянки по периметру корабля.

— А трапилось дуже просто. Вона, певне, забула, що в Лондоні лівобічний рух. Шоферові вдалося трохи пригальмувати, але все-таки її збило, та ще вдарилась об асфальт.

— Їй уже краще? — В голосі — турбота і жіноча цікавість.

— Як вам сказати… Все це дуже складно. Із шокового стану вивели. Добре, що я захопив у дорогу свого "їжачка".

— Їжачка?

— Це я так назвав колючку з моєї колекції гімалайських рослин.

— Ви були в Гімалаях?

— Брав участь у ботанічній експедиції і от… скучив за морем. До речі, як вас звати? Ви мені пробачте, всіх з нашої групи я не запам'ятав.

— Муза. Ох… — скривилась від болю і одразу ж винувато посміхнулась. — А я вас запам'ятала. Ви — Ростислав Микитюк.

Йому було приємно це чути, глянув на співбесідницю, не приховуючи симпатії, і, завжди стриманий у розмові, мовчазний, зараз розговорився.

— Розумієте, Музо… Тут ось простір навколо нас, а в Гімалаях — у високості.

— І там ви знайшли "їжачка"?

— Так. Мені дуже пощастило. Насамперед, нам випало щастя потрапити до Шамбали…

— Де це?

— Ну, там же, в Гімалаях. Шамбала — легендарний край, ні на якій карті його не знайдені. Ми видиралися па гірські хребти, спускалися в долини, та ось перед одним сніговим перевалом два паші провідники раптом зупинилися, в очах — тривога, якесь незрозуміле сум'яття. "Далі не підемо, — твердо сказав старший, сивобородий. — Там, — хитнув головою у бік перевалу, — Шамбала".

Як ми не умовляли — не допомогло. Шамбала для них — святий край. Там, у потаємних печерних містах, живуть махатми, вчителі найглибшої мудрості, що здійснюють зв'язок Землі з Космосом, медитаціями єднаються і Абсолютом, і порушувати ритм їхньої діяльності — тяжкий злочин.

Ми пішли без провідників і наледве подолали той перевал. Вечоріло, коли ми, змучені, до краю виснажені, спустилися в широке міжгір'я, наче в казкову чашу, повну п'янких ароматів. Ще встигли поставити намет, як усе навколо оповила темрява. Сяк-так повечеряли, мої аспіранти попадали як убиті, й одразу поснули, а я вийшов помилуватись зорями. Ні до того, ні після того я не бачив такого неба. Велич. Таїна. Безмовна музика. Подих Вічності…

— Ой… — зойкнула Муза, спіткнувшись.

— Ну, присядьмо на цій лавочці, тут затишно.

Посідали плече в плече, Ростислав турботливо підняв комір її плаща. Деякі туристки, проходячи мимо, кидали на них весело-іронічні погляди, мовляв, ага, і ви контактуетесь!

Микитюк дивився за борт на шумливі хвилі, а думав і говорив про Гімалаї.

— Розумієте, враження було таке, ніби то й не зорі, а пильні очі Космосу дивляться на мене і питають: чи ти усвідомлюєш своє місце на Землі? В потоці Часу? Навіщо ти живеш? Невже тільки для того, щоб споживати? І тоді настала мить, коли я відчув себе просвітленим, інакшим, духовно вищим, аніж був досі. Оце вам Шамбала! І ніякого страху не було, навпаки — проймала радість. Ну… що належиш до людства, чи що… Любов до планети, на якій живеш… 0, саме любов до життя! А чого ті провідники злякалися… Людська психіка — складне явище… Я довго стояв, прислухаючись до безмовності Космосу…

— Їй-богу, ви поет! Здавалися таким сухарем, а насправді поет — та ще й романтик!

— Ну, що ви, Музо, — Ростислав почервонів, як хлопчик. — Я сухар і є, це на мене щось найшло.

Очі їй зблиснули, зиркнула не то запитливо, не то здивовано, прикусила нижню губу. Прошепотіла:

— Дивина… Цієї миті, от зараз, мені здалося, що ми вже колись зустрічались… І розмова така була…

— Ну, якщо вірити в перевтілення, то… не виключено. — Микитгок поглянув у її великі, схожі на індійський мигдаль, очі. — Може, ви із Шамбали?

— Не хотіла б вас розчаровувати, але я з Києва.

— Це відомо, в Києві ви з'явились років двадцять шість тому, а от…

— Хитрун! — засміялася Муза. — Хоче вивідати… Я й так скажу: живу на цьому світі двадцять вісім, не одружена…

— Мені щастить!

— Давайте без натяків. Хоча… Ви ж про квартиру не знаєте, правда?

— В мене є де жити. А що?

— Коли б не розкішна квартира, я, мабуть, уже одружилася б. А то мені все здається, що домагаються не мене, а квартири… Та дачі, та батьківської "Волги"… Ну, та грець з ними! Я перебила вас.

— А про що я саме говорив? Ага, згадав. Ніч у Гімалаях…

— Цікаво, як ви натрапили на того "їжачка"?

— Отож, я стояв і милувався небом, а тоді опустив очі на землю і побачив за кілька кроків перед собою блідо-фіолетове світіння. Подумав,

що це сліди зоряного сяйва на сітківці очей. Зажмурився, аж ні — світло ніби струмує із самої землі, наповнюючи коротюсінькі кривулясті провіднички. Може, то жилки якогось кристала? Підходжу, нахиляюсь — колючка. Виткнулась біля камінця та й світиться, подає про себе вість. Удень, звичайно, я б її не помітив, а якби й помітив, то не звернув би уваги. Ми тоді досліджували рослини соковиті, з плодами — там є справжні фармацевтичні фабрики. Між іншим, ми зібрали флакончик такого екстракту… Ще один дарунок Шамбали! Дивовижні властивості! Сподіваємось, допоможе в боротьбі з найтяжчими хворобами. Ну, а тут — суха колючка! Тієї ночі я майже не спав — перед очима був той феномен.

— Уранці викопали?

— Е, ні, так зразу не можна. А раптом загине, втратить свої властивості? Необачність може завдати непоправної шкоди. Ми все обміркували, виробили цілу програму дій. Насамперед, звичайно, почали шукати ще один екземпляр. Обстежили кожен камінчик, кожну грудочку в радіусі, може, з півкілометра — цілий тиждень шукали, і все марно. Хто його знав, може, така дивовижа одна-однісінька на сто квадратних кілометрів! Або з'являється раз у десятиліття чи навіть у століття. От і зустрінься. Вирішили ризикнути — викопали ту колючку з грунтом, пересадили у горщечок. Дарунок Шамбали! Тепер уже з нетерпінням очікували вечора. І яка ж була наша радість, коли в темряві намету засвітилися ці головки!

— Фосфорне світіння? — спитала Муза.

— В тому-то й штука, що ні. Природа його електромагнітна. Ще не з'ясоване тільки джерело. Можна припустити, що в цьому процесі бере участь чимало чинників, зокрема біосфера і динаміка хімічних процесів у самій рослині. А взагалі, нерозшифрованих ієрогліфів Природи — сила-силенна…

— Увага! — почулося з гучномовця. — Керівникам груп і перекладачам терміново зібратися в тенісному залі! Повторюю...

— Таємниць багато, — обізвалася Муза, коли динамік умовк. — Але ж, як сказано, людина має підкорити Природу.

Микитюк помовчав, збираючись з думками.

— Підкорити... Як на мене, то мусимо жити в злагоді з нею. Спробували он в Амазонії випалювати джунглі, порушили тонку рівноваіу її тільки наробили шкоди. Ні, треба шанувати закони Природи. Муза осміхнулася:

— Який ви законник! Але ж згодьтесь, що в Природі не все досконало і корективи просто необхідні.

— Хто знає... Це вже філософія, не мій фах.

Дівчина не відступала.

— Гаразд, ось вам фізіологія. Біль. Людина страждає, мучиться. А для чого?

—Поставити питання легше, ніж відповісти. Біль... Все це дуже складно. Нейрофізіологічна картина цього відчуття багато в чому загадкова. Як воно зароджується і передається в головний мозок, невідомо. Але це — сигнал небезпеки, конче необхідна інформація. Одна професорка Сорбонни вважає, наприклад, що коли б не існувало болю, його слід було б винайти.

— Мабуть, у неї ніщо не боліло, в цієї вченої, — сказала Муза. — Нехай і сигнал. Але навіщо сигналізувати увесь час? Досить було б, скажімо, хвилини. А то сам сигнал може замучити людину.

— Це явище, як помислити, не вкладається у схему зворотного зв'язку. Природа б'є на сполох доти, доки пожежа не буде погашена. Принцип гарантії, чи що. Це не тільки інформація, а її наказ, вимога дії.

— Ви, може, подумали, Ростиславе... не знаю, як вас по-батькові...

— Не треба церемоній. Мені тридцять, і я теж неодружений.

— Може, ви подумали, що я піклуюсь про себе. Зовсім ні. Мозолі — це, зрештою, дрібниця. Але скільки підлості і жорстокості робиться на світі через біль! Як подумаєш, то аж страшно стає.

— На жаль, це так, Музо. Але Природа тут ні при чому.

— Та мабуть, — зітхнула. — А все-таки... удосконалення не завадили б. От би перехитрити Природу!.. Та це загальна балачка. Ви не Докінчили про свого "їжачка".

— Та була з ним пригода. Хлопці несли гербарій, а цього незнайомця я взяв сам. Тримав, як малу дитину, біля грудей, і на тобі: щойно зійшли на невисоку сідловину, як над горою, може, з півкілометра від нас, з'явилася велика світляна куля. "Літаюча тарілка!" — загукали хлопці. Я крутнувся в той бік, не втримав рівноваги, упав і скотився вниз. Одразу ж все зникло. Хоча хлопці казали, що бачили навіть люки чи ілюмінатори, а я впевнений, що то якийсь світловий атмосферний ефект, сам по собі дуже рідкісний і цікавий.

— Що ж було далі?

— Та що, горщечок розбився на друзки, грунт розсипався, колючка десь зникла. При цьому я забився коліном, воно напухло і боліло страшенно, та я повзав, шукаючи рослинку, і ненароком уколовся об неї саме тим болючим місцем. Ну, думаю, щастить — сім голочок уп'ялося!

— Так часто буває. — Муза співчутливо хитнула головою. — По собі знаю.

— Еге, мені кольнуло, але буквально через кілька секунд коліно перестало боліти, пухлина почала спадати, я підвівся і пішов, навіть не накульгуючи. Отак випадково ми п дізналися про лікувальні властивості "їжачка". А тепер ось його укол допоміг вивести із шоку і нашу туристку.

— Щось надзвичайне. Хоча б показали цю дивовижу!

Микитюк не любив допускати сторонніх очей і рук до своїх експонатів, а тут одразу і з радістю погодився.

— Ходімо!

Із сміхом і жартами перейшли хитку корму. На боковій, заскленій частині палуби вхопилася за його лікоть, щоб не впасти. Зупинилися, вражені величним видовищем. Червоний, ніби набухлий кров'ю, диск Сонця то різко піднімався вгору, тягнучи за собою стіну розбурханого моря, то падав униз, і хвилі з шумом відступали, даючи йому місце.

— Розгулявся шторм… — з острахом і захопленням сказала Муза. — Аж Сонце підкидав.

— І ловить, наче золоту рибу. А якщо без поезії, то в такий спосіб світовий океан дихав, насичується повітрям.

— Без поезії життя не цікаве, — зауважила Муза. — Пам'ятаєте, у Тичини: "Всесвіт наш — це дивна казка…"

Отак вони й стояли, зрідка перемовляючись, слухаючи шум наростаючого шторму, аж доки Сонце пірнуло у хвилі і більше не показувалось. Сумовита задума охопила дівчину, їй знову здалося, що

вона вже колись спостерігала подібну картину, переживала схожий душевний стан.

А Ростислава осявала радість: нарешті зустрів дівчину, яка імпонує йому і, здається, зацікавилась "ним. Правду кажучи, він запримітив її ще на початку цього круїзу, тільки не наважувався зазнайомитись. Спасибі, допоміг товариш Випадок. Та, мабуть, до цього йшлося, обоє жили передчуттям майбутньої зустрічі, і ось лінії їхнього життя нарешті перетнулися на цьому кораблі. Ростислав і раніше не нарікав на долю, а зараз душа йому повнилась музикою, і це було так незвично, що він аж розгубився. Червонів, не знав, де подіти свої руки.

— Сонце зайшло. Ходімо?

Дівчина здригнулась, мовби з несподіванки, але одразу опанувала себе.

— Ми йдемо, йдемо та ніяк не дійдемо, — усміхнулась.

Микитюк відчинив масивні двері, тримав їх, доки дівчина не переступила високий поріг, а тоді причинив, долаючи натиск вітру, і повів її сходами вниз — у тепло і світло довгою коридору. В їхню каюту шум шторму майже не долинав. "Хлопці вже, певно, в барі, — подумав, — це якраз добре, а то почнуть кпинити..." Увімкнув світло — ой, леле! — все, що було на столику, тепер валялось на підлозі, килимок притрушений індійською кавою, а банка, певно, закотилась під ліжко.

Муза скинула плаща і почала прибирати.

— Шкода кави. Це ви її п'єте, Ростиславе?

— Так. Але нічого, маю ще про запас.

Йому було приємно спостерігати за рухами дівчини, хоч і незграбними, — як вона простягала руку, як підводилась і потім, балансуючи, присідала навпочіпки. Із столика знову падало, довелося все класти на ліжко.

— То де ж ваш таємничий "їжачок"? — Муза сіла на стілець і одразу проїхалась на ньому до коридорчика. — Атракціон!

Він підняв її разом із стільцем і відніс до столика.

— Тримайтесь, Музо, а то ще наб'єте ґулю. А "їжачок" подорожує в чемодані, зараз дістану.

Висунув з-під ліжка великий шкіряний чемодан, охоплений двома ременями, відімкнув і вийняв маленьку картонну коробочку.

— Ось де він! — весело вигукнув, сідаючи на ліжко. — Нате, знайомтесь, — дав їй коробочку. — Та тільки обережно, не вколіться.

Муза тендітними пальцями зняла кришку, але, крім вати, нічого не побачила. Ростислав допоміг видобути колючку з вати. Справді, нічого особливого. Від коротюсінького стовбурця в усі боки стирчать кривулясті шпички вишневого кольору. Помацала — міцнющі, як сталеві.

— А знаєте, здається, відчуваю струм. Слабенький, ледь-ледь, але є.

— У вас дуже чутливі пальці, Музо.

— Недаремно ж я піаністка, — сказала, не повертаючи голови. Невідривно дивилася на чудернацьку рослину.

— Але я не берусь твердити, що струм іде зі шпичаків, — не то серйозно, не то жартома заперечив учений. — Може, навпаки — із ваших пальців.

— Таке скажете, наче я електростанція. — В голосі її вчувалися смішинки.

— Не смійтесь, кожен має електромагнітне поле. А у вас воно особливо сильне.

— Комплімент? Дякую.

В їхню розмову раптом втрутився динамік:

— Увага! Товариша Микитюка просять зайти в медчастину. Повторюю…

— От невчасно… — зітхнув Ростислав. — Ну от що, посидьте, я миттю. Це ж поруч. Добре?

— А як прийдуть твої… ваші?..

— Та їх не буде до пізньої ночі! Доки бар не зачиниться.

Микитюк подався, хряпнувши дверима. Муза підвелася поглянути в ілюмінатор, та її так хитнуло, що аж скривилась від болю. "Проклятущий мозоль", — подумала сердито і всілася на ліжко, почала знімати панчоху…

Несподівано до каюти повернувся Ростислав, мало не застав її за цим заняттям.

— Ой, пробачте! Забув узяти "їжачка"…

Муза зніяковіла, засоромилася власних рухів, але спромоглася на жарт:

— Я вже поклала спати цю колючу тваринку… Микитюк усміхнувся, вхопив коробочку і, балансуючи, кинувся до дверей.

Едінбург! Ростиславові чомусь давно мріялось побувати в головному місті далекої від України, але манливої Шотландії. Уявлявся Едінбург білокам'яним юрмищем палаців у високості, між голубим небом і морем. Тепер ось, їдучи його вулицями в автобусі, він бачив, що переважають темні тони.

— В моїй уяві він поставав сліпучо-білим, цей Едінбург, — обізвався до Музи, що невідривно дивилася у вікно.

— Він такий і був, це кіптява. Століттями ж у печах топили вугіллям, а димарів он, бачиш, скільки!

Справді, димарів — тьма-тьмуща. І жодного круглого, всі призмоподібні, наче грубі дошки.

— Кіптява століть.

—Аз деяких будинків уже змили сажу — он які світлі, — продовжувала Муза. — Поглянь, ось почали…

Микитюк і сам уже побачив величезний будинок, що плив їм навстріч, — частина фасаду вже очищена, мала колір слонової кістки.

— Так, так. Отже, я бачив Едінбург… колись, — усміхнувся Ростислав.

— Наш мозок здатний творити дива… — зиркнула на нього весело і додала його словами: — Все це дуже складно.

Автобус зупинився біля розчинених воріт королівського замку. Ступаючи на вичовгане каміння просторого двору, куди німо дивились вікна потемнілого середньовічного палацу, Микитюк відчув якесь дивне хвилювання, обличчя його набрало зосередженого, замкнутого виразу.

Муза спробувала розворушити супутника.

— Поглянь, який пишний будяк! Ти де-небудь бачив такого?

У коридорі палацу красувався вирощений у вазоні будячище — колючий, із червонястим квітом угорі.

— Розкішний екземпляр, — байдуже кивнув Ростислав і знову замовк, ніби прислухаючись до екскурсовода, який розповідав, що колись у давнину будяки врятували військо шотландською короля: глупої ночі вороги наблизились до сонного табору, але, натрапивши на будяки, вкололися і скрикнули… Потім був заснований навіть орден Будяка…

"Про що він думає? — силкувалась відгадати дівчина, проймаючись його настроєм. — Може, цей будяк нагадав йому гімалайську колючку?" Сходи, зали, прикрашені скульптурами, картинами, гобеленами.

— А оце кімнати Марії Стюарт…

Слухаючи розповідь про трагічну долю королеви, Ростислав стискував Музин лікоть, а коли всі рушили далі, затримав дівчину, подивився їй просто в вічі і випалив:

— Кохаю. Станеш моєю?

— Тобто як це? — закліпала віями Муза.

— Ну, дружиною…

І такий у нього був урочисто-рішучий вигляд, що Муза наледве стрималась, щоб не розсміятись.

— Ви ж мене ще не знаєте, Ростиславе, — несамохіть перейшла на "ви". — Навіть імені…

— Музо!

— Це так мене батько прозвав, як підросла. Насправді ж моє ім'я — Марійка.

— Марійка?! Муза-Марійка… Який збіг: ми в покоях Марії!

— Ради бога, на нас звертають увагу, — тихо промовила Муза, рушаючи до виходу. — А ще мушу сказати — на господарку зовсім не надаюся, до того ж вередлива…

— Аби тільки не злюка.

— …Пещена…

Ростислав гаряче перебив:

— У тебе добра душа і чуле серце — я одразу відчув. Мовчи, мовчи, ось моє прохання: завтра відвідаємо фортецю — отам і скажеш усе. Домовились?

Муза-Марійка нічого не відповіла, лише в глибині її очей закоханий Микитюк помітив теплий усміх. Взявшись за руки, подалися сходами вниз наздоганяти групу.

Едінбурзька фортеця приліпилась на високій скелястій горі, ніби орлине гніздо. Є чим помилуватись у музеях. Тут виставлено скарби шотландських королів — витвори митців, чиї імена втонули у глибині століть. А який краєвид притягує очі!

Захоплені туристи жваво розмовляють, фотографуються, один тільки Микитюк мовчазний, бродить, як сновида. Ніщо його не цікавить — ні коропи, ні мечі. Тупий меч суму, як сказав би Шекспір, ударив його в самісіньке серце: на екскурсію до фортеці Муза не поїхала. Передала через сусідку по каюті, що нездужає. Хіба ж не ясно — дипломатична хвороба…

— Зверніть увагу на це вузеньке вікно. Воно виходить на дорогу… — долинав голос перекладачки. — Рятуючись від змовників, Марія Стюарт передала дитину через оце вікно вірним людям, що ждали внизу. Так. вікно дуже високо. Дитя спустили в корзині на мотузі. Це був майбутній король Англії Яків Перший…

Микитюк скрушно зітхнув. Як він сподівався, як хотів саме тут почути відповідь на своє Признання! Марія, Марійка…

Сходячи крутосхиллям униз, де на майдані стояли автобуси, урезонював себе: ти її уподобав, а вона? Хіба їй обов'язково відповідати взаємністю? Чоловічий егоїзм. І все-таки… помилився? Чи, може, в неї хтось є? Справді, що він про неї знає? Ну, зовнішність гарна, рухи, вираз очей… А далі? Чи, може, саме оце незнання і притягує? Ет, краще не думати про це, зовсім викинути з голови.

І все-таки невідомість ятрила, не давала йому спокою. Нехай би вже сказала одразу, навіщо ця психопідготовка?

Місце в автобусі біля нього пустувало, пустувало воно і наступного дня, коли їхали в Глазго. Краєвиди Шотландії, схожі на кримські, трохи заспокоювали, зміна вражень відволікала Микитюка від невеселих роздумів, але сум'яття не полишало його душі. На вечорі дружби в Глазго, влаштованому товариством Шотландія–СРСР, такому цікавому й веселому, почувався самотньо. Сусідка по столу, шотландка, жінка вже в літах, певне, відчувши його настрій, раптом обізвалася українськими і польськими словами — наче пташенята запурхали в залі. Ростиславові потеплішало на серці, пожвавішав, а жінка почала розповідати про своє життя.

Під час війни була медсестрою в англійському госпіталі. Доглядала пораненого польського солдата — українця із Холмщини. Покохалися, після закінчення війни одружилися. Поранення вкоротило йому життя, чоловік залишив їй двох синів і… кілька українських та польських пісень.

— Ченсто співав "Повій, вітре, на Вкраїну…"

Ростислав так перейнявся життям цієї жінки, що забув про свої прикрощі. Та коли загриміла музика і під світляною метелицею закружляли пари, знову почав зітхати. Підпер обважнілу голову рукою і байдуже спостерігав за натовпом танцюючих, що поволі обертався у миготливому світлі. Тут, в одному коловороті, взявшись за руки, пропливали дівчата з далекого Казахстану, англійські хлопці, шотландські жінки… Нараз електронна музика урвалася, натомість зазвучала козиця, зал почав обходити музика у барвистому шотландському одязі: шапка, прикрашена пір'їнами, вишитий кептар, картата спідниця. Чоловік виступав, як павич, привітно усміхався, не випускаючи з вуст мундштука свого співучого інструмента… Це минулі століття обізвалися до сучасності: а гей, гей, ми живемо з вами!

І знову під танцювальні ритми закружляли пари, люстра пригасла, на високій стелі замиготіли зорі. Микитюкові важко було встежити за парами, але одна привернула його увагу. Дівчина, схожа на Музу… "Невже вона? Дивно. Може, приїхала автобусом з іншою групою? І

ховається, хитрунка, бач, так і пірнає в тінь. Дивні ці жінки... Мені краще шукати рідкісні рослини в Гімалаях, аніж собі дружину. Колючка з Шамбали гамує біль, а тут..."

— Як ви себе почуваєте?

Микитюк раптом відчув чиюсь руку на плечі, підвів голову. Біля нього стояв керівник групи. Зал спорожнів, лише кілька чоловік наближались до виходу. .

Він підвівся, сторопіло оглянувся.

— Пора йти?

Над містом стояла прозора літня ніч.

Повертаючись із Глазго до Едінбурга, відвідали рідне містечко Роберта Бернса. Ось довга приземкувата будівля — це хата, в якій народився співець Шотландії, тут же на подвір'ї сяє склом сучасна споруда музею. Микитюк зацікавлено роздивлявся, а у вухах, наче бджоли, гуділи слова гіда:

— Молодий поет полюбляв дівчат і зірвав чимало квіток. Та його впіймали за полу. Батько однієї потерпілої перестрів юнака і погрозив убити, якщо він не одружиться з його дочкою. Роберт одружився, мав шестеро дітей...

"Певне, гарна дівчина була, може, як Муза-Марійка... — міркував Микитюк. — Цікаво, який у неї батько? Теж такий рішучий, як той односелець Бернса?"

Чим ближче було до Едінбурга, тим більше насуплювався Ростислав. Перед очима пропливали мальовничі краєвиди — зелені горби і видолинки, невеликі гаї, будівлі ферм, удалині бовваніли темні

терикони, — Микитюк залишав у пам'яті ці мінливі картини і водночас конструював майбутню зустріч з Музою, передбачав варіанти її виправдань. І жодного разу йому не спало на думку: а може, дівчина й справді захворіла?

Скрипить під ногами трап.

У каюті, навіть не переодягаючись у піжаму, ліг перепочити і зібратися з думками. Шуміла повітродувка, женучи легкий вітерець.

"Ну, гаразд, закоханий друже, — запитував себе Микитюк, — може, ти визначиш, що ж таке кохання? Воно означає певний емоційний стан, який характеризується... величиною... ні, ступенем втрати здорового глузду! Це витівки, хитрощі Природи, що мають на меті продовження людського роду. А ти відкинь усі чари, поглянь на все тверезо..."

Микитюк зітхнув. Еге, все це справді дуже складно.

Простягнув руку, намацав на столику дзеркальце. "Ну що ж, з обличчя не гірший за інших. Не треба лишень насуплюватись. Може, вуса завести? Тепер це модно. А що? І заведу — коли... вона покохає".

— Увага! Запрошуємо на вечерю...

Ростислав заспішив, щоб раніше зайти до ресторану: вона проходитиме повз їхній стіл.

Цокання посуду, голосні перемови, сміх, жарти. Її не видно.

Сусіди по столу повечеряли, пішли на прогулянку. А її нема. Їсти не хочеться. "Чого ця жінка дивиться на нього? Наближається. Ага, вона з її каюти... Стривожена".

— Що? Муза хвора?! Навіть марила? "Перехитрити Природу… Вимкнути біль…" Ага, це її слова. Поклали ще вчора? Біжу, біжу… Ох, бідолашна… А я…

Медчастина тут же, на кормі, лише піднятися три марші вгору. Йому ж здалося, що сходить на якусь гімалайську гору, доки викарабкався, передумав бозна-скільки. Спочатку свідомість його облягла чорна хмара тривоги і жалю: в той час, як він подорожував, дівчина страждала у тісняві корабля. Та враз йому стало розвиднятися, наче сонце зійшло над розлогою долиною Шамбали, душу охопила радість: Муза, отже, лише через хворобу не поїхала до фортеці, а не тому, що… знехтувала. Інтуїція його не підвела — це таки вона, єдина в світі…

Поглянувши на Ростиславове обличчя, з якого ще не зійшла радість, лікарка опустила очі.

— Ну, як ваші пацієнтки? — з веселою жвавістю запитав Микитюк.

Лікарка покрутила у пальцях пінцет, похмуро скапала:

— Ленінградка нічого вже, криза минає. А от киянка… щось незрозуміле. Ні на які болі не скаржилась, і раптом… Боюсь, ми не зможемо нічого вдіяти…

Микитюк зблід, обома руками обперся об край столика, за яким сиділа лікарка.

— Діагноз? Діагноз установили?

— Так. Сепсис.

— А лікування?

— Антибіотики. Переливання крові. Ніщо не допомагає.

Микитюк одірвався від столика, мовчки заходив по передпокою.

— Не треба так хвилюватися, — обізвалася лікарка. — Вона вам хто?

— Майбутня дружина.

— А-а…

Лікарка підвелася і прочинила двері ізолятора:

— Зайдіть.

Муза-Марійка лежала на білій постелі під білим простирадлом з розплющеними очима, що темніли, як дві сливи. О боже, як вона помарніла! Щоки сірі, землисті, дихання прискорене.

Ростислав узяв її за руку — гаряча, як вогонь.

— Що сталося, люба?

— Вона непритомна, — констатувала лікарка. — Навіть ваш "їжачок"…

Ростислав аж кинувся, наче його струмом ударило.

— "Їжачок"? Ага, так… Готуйте шприц! Я миттю… — І кинувся до виходу.

На біль не скаржилась… Ну, ясно — вкололась "їжачком". Таки подумала перехитрити Природу, і як він тоді не здогадався? Поспішав. І

зараз треба квапитись, це просто щастя, що він узяв того каламарчика із собою.

Ключик не потрапляв у гніздо. Ростислав ледве стримувався, щоб не поламати замок. Нарешті вхопив каламарчика і, полишивши чемодан розкритим, а двері в каюту незачиненими, побіг до сходів.

Лікарка прискалювала око, розглядаючи темно-вишневу рідину, кілька разів струснула скляночку і поставила на столик.

— Ніякої етикетки… Що це?

— Це звідти, що й "їжачок" — із Гімалаїв. По краплині збирав… Може, назвати: "Дарунок Шамбали"? Але ми гаємо час.

— Ви пересвідчились, що ця есенція…

— Препарат не пройшов клінічного випробування, я просто не встиг. Його дію я перевіряв на собі…

— Ну, знаєте… Ризик…

— Нехай і ризик, але ж іншого виходу нема. Давайте шприц!

Лікарка насупила брови.

— Я на себе такої відповідальності взяти не можу.

— Я беру! — з викликом сказав Микитюк.

— Ну, знаєте, ви тут все-таки особа стороння. З колючкою — то інше, а це вводити в організм…

— Вона ж гине, помирає — ви ж самі сказали! — розпачливо вигукнув Микитюк. — Хіба не ваш обов'язок випробувати все…

— Так. І ми зробили все можливе. Загляньте в історію хвороби.

Микитюк вхопив телефонну трубку:

— Попрошу капітана!

Може, з хвилину роз'яснював капітанові ситуацію, інформував про живлючий гімалайський екстракт.

— Бузанова? Тут. Передаю.

Товстуха тільки сопіла, притуливши трубку до вуха. "І це лікарка… — думав Микитюк. — Розминулась з покликанням, її місце на Бессарабському ринку…"

— Ну що ж. Раз капітан наказує… Але ви дайте мені розписку. На всяк випадок.

Кров шугнула Ростиславові в скроні, відчув, як раптово піднявся тиск, чого з ним ще не траплялось.

"Та ну її, цю бочку, — розгніваний сів до столика, вихопив ручку з бокової кишені: — Витримка, витримка, спокій… А то ще руки тремтітимуть".

— Ну, все? Давайте шприц, я сам.

…Кілька годин після уколу Муза-Марійка була між життям і смертю. Микитюк, надівши білого халата, сидів коло її ліжка, ніби ждучи вістей з далекого краю.

Нарешті першу обнадійливу звістку передав термометр: температура почала спадати. На щоках хворої з'явилися невеличкі рожеві плями, ось вона кліпнула повіками, почала роззиратися навколо, довго водила очима по стінах, стелі, тоді побачила Ростислава.

— Це ти? — прошепотіла. — Що зі мною було?

— Скажу. Я багато тобі скажу. Але не зараз. Оклигуй, хитре дівчисько.

Хотіла усміхнутись, та не змогла, тільки сіпнулися губи.

Наступного ранку Муза-Марійка підвелася.

Ростислав, міцно підтримуючи її за лікоть, вивів на палубу. Навколо шуміло море. Едінбург уже був далеко за обрієм. Попереду — також за обрієм — Північна Норвегія, Тромсе і Нордкап. Муза-Марійка сиділа мовчки, поглядаючи на хвилі за бортом. А тоді спитала:

— Скажи, а відчуття болю повернеться, доки ми… одружимось?

— В житті без болю не обійтися.